

ורד לי

היתה להן תקווה

הלימודים מיוערו את סיכויי המעידה שלהן, ושיקומן נהפך למרצה יותר ואפילו מפעים.

הסכום הנדרש להמשך קיומה של התוכנית מסתכם ב-480 אלף שקל בלבד למשך ארבע שנים, כלומר 100 אלף שקלים בשנה ו-8,333 בחודש. מאז הקמת הפרויקט הוא מומן על ידי קרן תד אריסון בשיתוף עם קרן קצרה משהופסקה התמיכה החיצונית, לא הצליחה הרשות לשיקום האסיר למצוא תקציב למימון, והתוכנית בסכנת סגירה.

משרד הרווחה, הגוף האחראי על הרשות לשיקום האסיר, היה אמור למנוע את סגירת התוכנית החשובה הזאת, ואף להיאבק כדי להרחיבה ולהתאימה גם לאסירים גברים משוחררים. אבל שר הרווחה, חיים כץ (הליכוד), אפילו לא טרח, חרף הפניות המרובות, להגיב לכתבה בנושא שפורסמה ב"הארץ" (3.3). כך גם לא השיב למכתב בנושא שהפנתה אליו חברת הכנסת זהבה גלאון (מרצ) לאחר פרסום הכתבה. כץ, שגינה באחרונה בפומבי את ראש עיריית חיפה, יונה יחב, על שסירב להקצות הוסטל לנוער חסרי בית בחיפה, שומר על שתיקה בנושא. קולו נדם, כאילו לא מדובר בעניין ציבורי, המצוי באחריות משרדו ובאחריות מממשלתית.

אז הנה שאלה פתוחה לכבוד שר הרווחה: האם השקעה בהמשך הפעלת התוכנית השיקומית שפעולותה עומה כל כך, איננה עדיפה למדינה – גם מבחינה כלכלית טהורה – על פני השקעת ההוצאות הנדרשות על כליאה והשכלותיה?

נשים מורחיות בפריפריה הישראלית. היא מעדיפה את המונח הזה על פני המונח הידוע "תקרת הזכוכית", הרווח בשיח הפמיניסטי ומתאר מסגרות שקופות אך מגבילות, החוסמות נשים במסלול ההתקדמות המקצועי שלהן. המונח של פרופ' מוצפי-האלר הולם גם את מצבן של האסירות, שממשיכות לסבול, גם אחרי שחרורן ממדיניות חברתית מפקירה, ומהדרה מגדרית, את הפניית האסירות המשוחררות

מדוע מאפשרת המדינה לסגור תוכנית שיקום מוצלחת לאסירות, שעלותה נמוכה מאוד, ומדוע שר הרווחה שותק?

חררות לתחומי ההשכלה הגבוהה מאפשרת להן לפרוץ את ה"קופסאות" ואת מחסום העוני, להצליח להתנתק מהתלות בקצבאות, להגשים את עצמן, להשלים מעליהן את התיג החברתי הסטריאוטיפי, להפוך לעצמאיות ולפרנס את ילדיהן.

לתוכנית יש עוד כמה יתרונות חשובים: כ-70% מהאסירות המשוחררות הן אמהות חד-הוריות, לרוב ליותר מילד אחד. באופן טבעי, לשילוב אמהות בתוכנית ליומדים יש השפעה על הדור הבא. על פי דיווחי האסירות המשוחררות בתוכנית, הישגי ילדיהן בלימודים השתפרו, ההערכה כלפיהן מצד הילדים גברה – הם החלו להתגאות בהן – והקשר הבינאישי השתפר. אבל עיקר העיקרים הוא ללא ספק העובדה שהמשתתפות בתוכנית

מהדלת המסתובבת של היציאה והכניסה לכלא, כאשר עם שחרורן ממאסרה הרביעי בחרה לראשונה בחייה בשיקום, מתוך רצון להשתלב בתוכנית הלימודים שהוצעה לה מטעם הרשות לשיקום האסיר – תחום נשים. כיום היא לומדת כסטודנטית לכל דבר ללימודי תואר ראשון במכללה בצפון הארץ, ומצהירה בחיך ש"הלימודים הם סוג של התמכרות עבירי. כמו שחשוב לי הניקיון שלי מהסמים והשיקום שלי, כך חשוב לי ללמוד".

התוכנית החלוצית נוסדה ב-2009, והיא מאפשרת לנשים שנשרו בילדותן ממסגרת לימודית לקבל הזדמנות אמיתית לשיקום – להשלים פערי השכלה בסיסיים, ללמוד במכינות קדם-אקדמאיות או בהכשרות מקצועיות ולהשתלב בלימודי תואר במסודות אקדמיים. עד כה, 100 אסירות לשעבר השתלבו בהצלחה בתוכנית. אסירות משוחררות משתייכות לקבוצה שקופה ומודרת במשק הישראלי. את מרביתן ממשכה החברה לשפוט בחומ"ר גם לאחר שחרורן מהכלא, והן נידונות לעבודות בשכר מזינימום בתחומים מצומצמים כמו ניקיון. בספרה "בקופסת הבטון" (הוצאת מאגנס) משתמשת פרופ' פנינה מוצפי-האלר בהגדרה "קופסת בטון", כדי להמחיש את המסגרת המגבילה והחוסמת

שתיקה מעיקה, מבלי שישמע קול מהאה, עומדת להיסגר בימים אלה התוכנית "עולות על הגל", שמפעילה הרשות לשיקום האסיר. התוכנית, המאפשרת לאסירות משוחררות לזכות בהשכלה גבוהה, עומדת להיסגר אף שהיא רשמה הישגים מרשימים ואף שאין חולק על החשיבות שבקיומה.

גלית (שם בדוי), אחת מהמתשתתפות בתוכנית, ננטשה בגיל שבע על ידי אמה, שסבלה מבטיחות נפשיות. היא גדלה במחיצת אביה, שהיה אלוהוליסט והיכה אותה. בשל מעברי דירות תכופים החליפה גלית חמישה בתי ספר יסודיים והתקשתה להשתלב במסגרת הלימודית. כשהיתה בכיתה י"א הורחקה מבית הספר. בגיל 18 עברה אונס אכזרי ולאחריו החלה להשתמש בסמים קשים. בגיל 19 נכנסה לראשונה לכלא "נוה תרצה" בגלל עבירה חסרה בסמים, ועד גיל 33 היו חיייה לשגרה של התמכרות לסמים, עבודה בונות וכניסה ויציאה מבתי כלא.

סיפור חיייה אופייני לאסירות הושהות ב"נוה תרצה", כלא הנשים היחיד בישראל שמאכלס כ-200 אסירות בלבד. יותר מ-90% מהאסירות נפלו קורבן להתעללות מינית ולגניבות לוי עריות בילדותן, כ-60% מהן מכורות לסמים, מרביתן נשרו מבתי הספר לפני גיל 18. מעל 90% מהאסירות ב"נוה תרצה" שהורשעו בעבירות רצח, נטלו את חיי בני זוגן בעקבות התעללות בלתי פוסקת מצדם. גלית הצליחה להיחלץ